

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, IV. PÁPNÓVELDE-UTCA 3. Telefon száma 788.

EGYETÉRTÉS

FENYŐ SÁNDOR

EÖTVÖS KÁROLY

főszerkesztő.

szépirodalmi főszerkesztő.

KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, IV. PÁPNÓVELDE-UTCA 3. Telefon száma 706.

Mai számunk főbb közleményei: Veszercikk: Meg van a béke. Pável Mihály püspök meghalt.

Megvan a béke.

(—a.) Elnémultak a fegyverek, nem dörögnek már az ágyuk Transzvál és Oranje sziklaköröztöltő kopjéin, aranyat, gyémántot le mő mezőin.

Tehát: megvan a béke! A sejtelen valóság vált, s az az óhajtatás, a mely nyíltan, titokban ott honolt annyi száz- ezernek, millióknak szívében: az a meg- magyarázatlan ösztöne az emberiségnek, a mely a szenvedelmek hevesen fellobbanó lángjait elolthatja: az emberies érzés ösztöne végre is győzedelmeskedett.

tekintve, örvendetesnek jelezzük a várva- várt béke híradását, akkor is a közvéle- meny hangját szólaltatjuk meg.

Soha sem nyilvánult még nagyobb ér- deklődés két nép háborúja iránt, mint ép a most véget ért angol-búr háború iránt. De való az is, hogy ez az érdeklődés soha sem volt jogosabb, mint ép most. Hosszu volt a harc, változatos, tele epizódokkal, tanulságokkal, félreismertetlen eredmények- kel. A bűrok elvesztették szabadságukat, de kivívták a világ elismerését. Az angolok győztek, de a győzelem értékét ma mérle- gelni sem ök, sem mi nem tudjuk. Hatása kétségtelenül nem marad el, mert a béke valamilyen alakban megis csak áldáshozó lesz. Csak általánosságban lehet tehát szólni.

Véleményünk tehát ma a béke jelentősé- géről csak általános szempontokból alkothatjuk meg. A hatás, az eredmény, a jelentőség a jövő kérdése. A gazdasági for- galom mindenesetre érdeklődéssel lestse a béke híreit, mert felszabadul a bizonytalan- ság lidércnyomása alól. A három év óta állandósultnak jelentkező pénzügyi deval- váció meg fog szűnni, a mindig érzékeny tőzsde meg ma jelezni fogja a béke áldá- sos voltát. Legyen tehát béke s a béke legyen tartós!

A háború előzményei. Mészire, a 80-as évek elejére nyulnak vissza a mostani bévétel befejezett háború előzményei. Gladstone második miniszteruma (1880—1885.) alatt az angolok gyarmatpolitikájának az a sarkalatos elve, hogy a dél- afrikai gyarmatok végleg egyesítsenek, s hogy az angol bologo kizárólagos uralma biztosítsák a Fokföldi a Delagoa-öbölj délkeleten elhúzó óriási földterület felett, az 1877. évben angol fenhatóság alá jutott Transzváll komoly és végetes harcra keverte Angliát.

A transzváli bűrok megadták országuk végleges leke- zelését, a búr-hollandnyelv egyenjogúságának elbírása iránti angol törekvéssel nyíltan szembeálltak. Fegy- vert ragadtak és 1881. január 28-án Loingsnál, és február 27-én pedig Majmbalsiknál tükrök vertek az angol sereget. A Gladstone-kabinet békét volt kénytelen kötni március 23-án oly értelemben, hogy Transzvál külügyi tekintetében angol protektorátus alá mar- rad, ellenben autonómiáját viszanyeri, helyese- ben szuverén államnak alakul. Azóta Transzvál rohamosan kezdett fejlődni. Igazi búr nemzeti állam vált belőle az évek folyamán, ipara, kereskedel- me fellendült, az arany- és gyémántmezők szabadon feltár- ták, az óriási mérvűek öltö mezei gazdaság jövedel- teremtettek, de irányítást is neveltek. A törzsközlés ürügye az irigy Anglia részéről az volt, hogy a transz- váli kormány nem képes biztosítani a be- vagy már régebben megtelepedett angol gyarmatosok érdekeit, korlátozza őket politikai jogaik gyakorlásában. Anglia ugyanis a tekintélyes számú kétév angol gyarmatosok politikai jogainak kiterjesztése által akarta elérni azt, hogy a búr elemet a vezető szerepről lesoroltsa s egy esetleges újabb fegyveres betörés előkészítendő volsraad-határozattal saját kezére ajtassa Transzváll.

A bűrok azonban, oklva az eddigi tapasztalatokon, számító óvatossággal fokozatosan meggyengítették a búr politika ösvényét; az állami legemoniát biztosították maguknak olyan néptanús s kormányi határozatokkal, a melyek az öntudand nemzeti alá foglalt nem búr állítvalók politikai érvényességét lenetlenné tették. A folytonos és állandó ürügy, a mely Anglia színtelen be- avatkozását idézte elő a búr állami ügyekben, az úgy- nevezett úttörő-kérdés volt. De minden nyílt és min- den általános kísérlettel kudarcot vallottak az angolok a bűrok politikai s fegyveres éberségével szemben. Ez különben is nem volt alkalmas embers Angliának, a ki az angol imperialista politikának igazi megzemélyesítője, hátr, s ha kell ültetést számító, sőt talán kegyetlen vesztérsereplője lehetett volna Dél-Afrikában. Ennek a hiánynak pótlására vállalkozott önmagától.

vel a bántulatos tőkeörvél rendelkező Chartered Com- pany s az ennek egész alatt alakult számos egyéb tár- saság pénzügyi szereplése mögött megvonulva, ipari és kereskedelmi téren igyekezett be- és körülhálózni a búr köztársaságot. Barátságát kötött a benszülöttek hatalma- sabb törzsével, s a hol ez sikertelen volt, nem riadt vissza az angol kormány által haligatag helyeselt fegy- veres fellépéstől sem. Rhodes észrel, számításal, pénz- zel és fegyverrel dolgozott a délafrikai angol imperium megalapításán. Ennek az ideálnak volt rajja, s valjuk meg ösintően: bántulatos keltő kitartással működő fő- tényezője.

A balul sikerült Jameson-féle betörés nem vette el kedvét újabb tervek megkísérlésétől. Mialatt Anglia kormányja formaszorúlag és elég hossza- dalmasan tárgyalt Krügerrel, a bűrok köztársaságának elnökével, Rhodes és a mögötte álló angol politikusok felhasználták az időt, hogy titkos terveikkel elkészül- jenek. Anglia és Krüger sokat tárgyaltak az 1884-i szerződés azon passzusának értelme felett, hogy Anglia mily mértékben van jogosítva ellenőrizni, esetleg beavat- kozni az úttörőkérdésben.

A Rhodes által Dél-Afrikában inaugurált politika aktív szereplőként ezután Milner, a Fokföldi kormányzó lépett fel, a ki tudvaleg, dacára búr származásának, Transzvál ellenségének volt mindenho- ismeretes. Chamberlain angol gyarmatügyi miniszter befolyását felhasználva, a kormány s a parlament helyeslése mel- lett Milner bíta meg, hogy Anglia állítólagos igényeit igyekezze Transzvállal szemben érvényesíteni, egyelőre mindenesetre az udvarias érintkezés formájában. Ekkor már kézen megvolt Anglia kormányának az a terve, hogy minden lehető alkalmat felhasználja, vagy alkalmat provokál, hogy fegyveres összecsapás kerüljön a dolog. A Chamberlain által összehozott háborúparancs siker- ült kivívni, hogy a házái béké-konferencia határozás- aint Anglia nem fogadta el s a titokban elhatározott háború érdekében szabad kezét fektette magának. Milner a Londonból kapott utasításhoz híven Krü- gerről kivitte, hogy ez végre Bloemfonteinban találko- zék. A találkozás 1890. június 31-én történt, a mikor Krüger a búr volsraad nevében hajlan- dóságot mutatott arra, hogy az 1890. év előtt Transzvállba bevándorolt idegeneknek (örve ezek alatt jórészt az angolokat) azonnal megadja a teljes polgár- jogot, míg a bevándoroltaknak öt év múlva. Mikor a kabinet megbízásából ezt az engedményt nem fogadta el és az öt év helyett két évet követelt. A bűrok nem en- gedtek, a bloemfonteinai találka megállapodásra nem vezetett.

mány megbízásából Chamberlain utalmatott küldött a bűroknak, a kiölt szót követelve, hogy: öt év múlva az összes brit állítvalók teljes polgárjogot kapjanak, Johan- nesburg lakossága (jórészt angol) azonnali községi auto- nómiával ruházassék fel, a bűri és végrehajti hatalom különítessék el, a dinamitmonopóliumot szüntessék be, a Johannesburg körüli erőkők bontassanak le s az angol nyelv hozzassék be az iskolákba.

A bűrok ultimátuma. A búr kormány válasza az volt, hogy Anglia vegye a vitás ügyet választott bíróság elé és a Transzvál hatá- rain 1899. június elseje óta egybegyűjtött csapatokat szállítsa vissza Angliába. Ha az angol kormány október 11-dike délután 5 óráig nem válaszol, vagy nem inté- kedik, a bűrok ezt haligatagos hadüzenetnek tekintik és megszállják a határokat. A vége az volt, hogy Anglia nem is válaszolt, mire a nyílt ellenségeskedés költött.

Transzvál és a vele szövetszött Oranje köztársaság csapatai a határokra mentek. Jelentésként csatározások után Joubert vezérlete alatt a transzváliak, Graebler alatt az oranjeiek Glencoe mellett okt. 20-án meg- támadták Snyman tábornok csapatait. Az angolok ugyan visszaverték e támadást nagy áldozatok árán, de tábornokuk elesett. Október 21-én Elandsbaagte mel- lett a bűrok újabb vereséget szenvedtek; vezérük, Koch elesett. A győztes angol tábornok, White nem has- máta ki a győzelmet, mert ezalatt a gyorsan operáló bűrok Jule tábornok csapatait kényszerítették kény- szerűsre, a melyeket aztán a nagyobb tömeges- kébe egyesítő bűrok White kimerült seregeivel együtt Lady- smithhez szorították. Hasztalan igyekezett White keres- túllőni. Egyre-másra verték vissza a csapatait, sőt tetemes részet elfogták a bűrok. Ezalatt a bűrok hol itt, hol ott arattak apróbb győ- zelmeket az angol seregekben. Ladysmithet azonban ugy főrúzárra tartották, hogy White nem volt képes mo- dulni. Kisebb-nagyobb portyázó búr csapatok gyors men- telésben hatoltak az angol tartományokba, Natábia, Betsuana, Griqua földre. A Tugela folyó környékén nap- nap után összeütköztek a mindeneseten segeyre siető angol csapatokkal, a melyeket sorra szétverték. Ladysmith felszabadítására Buller főparancsnok maga vállalkozott. Előre küldte Hildyard tábornokot, de ez nem volt képes a Tugelán átkelni. Natábia az angolok valóságilag elrekedtek, a bűrok pedig folyton haladtak előre kisebb-nagyobb tömegekben, ostrom alá vették Mafeking és Kimberley városait, a hol Rhodes is tartózkodott. Mafeking felmentésére a szerencsétlen kezű Methuen lord kapott megbízást, a ki csakhamar azt jelentette, hogy utközben Belmont mellett teljesen szétverte a bűrokat. A valóság pedig az volt, hogy ép a bűrok verték tönkre az ő csapatait és nekiszorították Methuent a Modder-folyónak. Decemberben az angol gyarmatosítók bűrok is megoldóni kezdetek, titokban folyton jötték az önkényesen harcolni vágyók a búr csapatokhoz. Chamberlain kénytelen volt 50 ezer katona mozgósí- tását kérni, a miért heves szemrehányást kapott a parla- menti ellenzékeltől. A csapatok azonban elindultak és decemberbe már 10 ezert meghaladó angol sereg hada- kozott a bűrok ellen. Hasztalan volt az angolok erőlkö- dése. Óriási pénz- és vereségek dacára vereség vereség után ért az angol csapatokat. Gaultere tábornok nagy csatát veszített Stormberg és Molleno- nál, Methuen Magerfontein közelében, a Tugela mellett pedig Colenso-nál maga Buller főparancsnok szenvedett súlyos vereséget. Pusztult az angolok serege, hadiszerveket, ágyukat, delmiszereket, podgyászt, katonákat pedig ezerszámra vették el. A vonatok egyre-másra szállították az angol foglyokat Transzvállba és Oranjeba. A végt éri nem akart ember- és vagyon- áldozat mármár az angol kormány pozícióját veszé-

Prielle Kornélia.

Talán nagyon is peszimis tétel az, hogy mulandó, vagy törékeny minden, a mi szép. Ime, a mai nap egyik központja Prielle Kornélia, a művésznő. S Prielle Kornéliát látva, az ember hajlandó azt a tételt úgy módosítani, hogy a mi igazán szép, az se nem mulandó, se nem törékeny.

A hetvenhatodik születésnap rendszerint nem jubiláris évforduló. Ötven év, hetven, vagy nyolcvan év: ezek a szokásos jubiláris születésnapok. A hetvenhatodik éves születés- nap úgy szokott elmúlni a maga szűkességé- ben, mint a többi.

nek annyi kápráztató, kábító és mámorító örömei vannak mindaddig, a míg él és tevé- kenységet fejt ki, a milyen egy más halandó- nak sem jut osztályrészül. Utját az életben és a művészetben fény jelzi és dicsőség kíséri. Az élő egyéniség és az élő szó varázsa eji hatalmába a lelkeket. De a szó elhangzik és az egyéniség elmúlik. A jelen még a búbjá hatása alatt áll; de a jövő nem a mímusé. Az utókornak sejtelleme sinos arról, hogy élt, dalolt és beszélt valamikor akár a múltban, akár a közelmúltban egy művész, vagy művésznő, a kinek senki sem tudott ellent- állni.

megtalálta, addig ugyancsak kemény harcoz- kat vívott. Volt ékesnő is a vidéken fiatal lány korában s dalolt, meg táncolt operettek- ben, úgy, mint akármilyen vidéki operette- kesnő. S bárha nehéz elképzelni Prielle Kornéliát ilyen szerepökben, azok, a kik ak- kor látták, fölgyezteték róla, hogy bájosabb volt, mint más hasonló szerepökben, a mit már könnyű elképzelni. De ez volt a harc a dicsőségért. A bohémien-élet minden visz- ontságain áttesett, de harci kedvét ez csak megerősítette s pályáján mindig fölfelé haladt. Játsszók azonkívül mindenféle szerepökben, a naivától kezdve a magas tragikai szerepekig. Az ország minden vidékét bejárta, harcolva a művészetért és hódítva egyzersmind. Ez azonban mind nélkülözéssel, gyakori csalódá- sokkal és így szenvedéssel volt egybekötve. S dicsőségére válik, bebáránt egy feledhet- len korszakkal gyarapította, hogy lángra gyújtotta a nemzet legnagyobb dalnokát: Petőfit. Ez az emlék fényt árasztana művé- szetére még akkor is, ha azt a maga tisztasá- gában, ragyogásában meg nem örítte volna a késő öregség korában is. A művészi élet szenvedéséért, csalódásaiért nagy kárpótás ez a hódítás századok múltján is emlékezet- ben marad.

ez, a mi a színes életében előfordul és a melyet más, mint színes, nem is ösmér. Prielle Kornélia ezt hősiessen viselte, mert dicsőségére nem csorbult alatta. Úgy ment át az anyák és nagymamák szerepökbe, hogy senki a metamorfózist nem konstátálta. A publikum pedig azzal a rajongó szeretettel és lelkesedéssel kísérte művészi útján, a milyen csak a nagy kiválóságok adhattott. Priss mar- radt, öregségében, galambosz hajával is ifjú maradt. A meghasomlást önmagával, a világgal és művészetével elkerülte. Úgy állt ott fényben és ragyogásban, mint fiatal korában. Babórok hullanak lábához; virágillat övezi, Kora egy magas piedesztálra emelte, a mely- hez csak tisztelettel és hódolattal tekinthetnek föl. Derű és mosoly kíséri útját. A szívek megnyílnak, ha ő megjelenik.

S ma, születésének hetvenhatodik évforduló- ján, a mikor minden faktor részvétel ősün- nepszében, vidám kedvvel állt a község elé, a mely ovációkban kimerítette magát s kon- státálta, hogy ez a színesi pályá a legeszme- nyibb egyike, a melyet csak kevésnek juttat- tott a sors. Elmondhatja büszkén, hogy az övé a mult, az övé a jelen és az övé a jövő. Ennél többet a szerencse kedvezése nem juttathatott művésznőnek.

— Az Egyetértés eredeti tárcája. — Irtá: Timár Szaniszló.

Ö maga nem jelenik meg az ünneplés köz- pontjában. Nem kíván részt venni személyesen a szoborátadás ünnepejében. Ez is meg- ható mozzant s hozzátartozik egyéniségének varázsához. Volt már része nagy ünnepelekben elég s tudja, hogy este majd a nagy község elé lép, a mely szemlélő-szenben fogja kifejezni neki hódolatát és rajongását. De tudja azt is, hogy akármilyen távol marad személye- n a szoborátadás ünnepejétől, egyénisége és szelleme ott lebeg a teremben; mindenki ő látja; rá gondol és annak a csodával teljes szépség- nek hatása alatt áll, a melyet ő képvisel.

— Nem kell hinni, hogy a nagy dicsőséget a színművészetben meg olyan művészi egyénis- ségeknek is, mint Prielle Kornélia, nem kell szenvedéssel megváltani.

— Bizonys sokszoros szenvedés is jár a mámo- ritó dicsőség nyomában s Prielle Kornélia ezt is kiköszölte.

A DESZKÁK HÖSEI.

REGÉNY. 15 Irtá: YVETTE GUILBERT. Fernand elhallgatott. A direktor né felé fordította bestialisan széles fejét. Toronyma- gasságu füstöt hájt fekete tollal diszített hal- talmas vörös szalmakapal koronázta s téglá- vörös arcára sötét árnyékok vont.

